

Seudullisten suunnitelmien ja ohjelmien vaikutusten arviointi

TYÖSUUNNITELMA

1. Hankkeen perustiedot

Hankkeen nimi	Seudullisten suunnitelmien ja ohjelmien vaikutusten arviointi (SEUTUSOVA?)
Toteuttaja	MAL-verkosto
Rahoittaja	Ympäristöministeriö (32 500 € hankerahoitus MAL-verkostolle 2026)
Toteutusaika	1.2.2026 – 15.12.2026
Vastuhenkilöt	Ruusa Degerman, Olli Maijala, Petteri Katajisto (YM); Kati-Jasmin Kosonen, Eero Purontaus (MAL-verkosto)

2. Tausta ja tavoitteet

2.1 Hankkeen tausta

Kaupunkiseuduilla tehtävällä maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteensovittavalla suunnittelulla pyritään ohjaamaan kaupunkiseudun kehitystä sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestäväällä tavalla. Kaupunkiseuduilla tehdään tähän yhteensovittamiseen liittyen monenlaisia suunnitelmia ja ohjelmia, joiden vaikutuksia on tarpeen selvittää ja arvioida riittävässä määrin valmistelun kuluessa.

Vaikutusten arviointi on keskeinen keino varmistaa, että seudulliset suunnitelmat ja ohjelmat, kuten MAL-suunnitelmat aidosti edistävät kestävää kehitystä. Arvioinnin avulla voidaan muun muassa tunnistaa suunnitelmien ympäristö-,

yhdyskuntarakenteelliset, liikenteelliset ja sosiaaliset vaikutukset jo valmisteluvaiheessa ja perustella erilaisten toimenpiteiden tarpeellisuutta sekä varmistaa, että seudun yhteinen suunnitelma todella vastaa sille asetettuihin tavoitteisiin.

Seuduilla tehtävä suunnittelu on usein luonteeltaan iteratiivista. Suunnitteluun sekä suunnitelman tai ohjelman toteutumisen seurantaan kiinteästi kytketty vaikutusten arviointi edistää resurssitehokkuutta. Hyödyntämällä olemassa olevaa tietopohjaa ja seurantatietoa suunnitelmien ja ohjelmien joustava päivittäminen toimintaympäristön muuttuessa helpottuu. Seudullisille suunnitelmille ja ohjelmille ominaista on myös se, että ne syntyvät seudun kuntien sekä muiden seudulla tehtävään yhteistyöhön osallistuvien organisaatioiden yhteisen valmistelun tuloksena.

Julkisen talouden haastavan tilanteen näkökulmasta olisi tärkeää välttää päällekkäistä työtä ja pystyä suuntaamaan suunnitteluun käytettäviä resursseja mahdollisimman tehokkaasti ja toisaalta tehdä vaikutuksia arvioivaa suunnittelua oikealla tasolla. Seudullisten suunnitelmien vaikuttavuuden näkökulmasta korostuu tarve valmistelun aikana tehtävälle yhteistyölle ja vaikutusten arviointiin liittyville hyvillä käytännöillä.

2.2 Hankkeen tavoitteet

Hankkeen päätavoitteena on kehittää seudullisten suunnitelmien ja ohjelmien vaikutusten arviointia. Hanke pyrkii:

- Selvittämään nykyiset käytännöt ja menetelmät eri seuduilla
- Tunnistamaan kehittämistarpeet ja parhaat käytännöt
- Tunnistamaan tarpeelliset yhteistyörakenteet arvioinnin toteuttamiseksi
- Tukemaan seutuja resurssitehokkaan ja laadukkaan vaikutusten arvioinnin kehittämisessä

3. Selvityskysymykset

Hanke vastaa viiteen pääkysymysryhmään:

Kysymysryhmä 1: Ylätaso ja perustelut

- Miten seudullisten suunnitelman vaikutukset eroavat yksittäisten alueellisten hankkeiden (YVA/kaavoitus) vaikutuksista ja mikä on niiden välinen suhde? Miten epävirallisten suunnitelmien arviointia toteutetaan eri kokoisilla seuduilla?
- Mitä vaikutuksia seutujen epävirallisten suunnitelmien ja ohjelmien laadinnan yhteydessä arvioidaan ympäristövaikutusten lisäksi?
- Miten muiden kuin kunnallisten ja seudullisten suunnitelmien vaikutukset heijastuvat seudullisten suunnitelmien arviointiin? (maakunnallisten/ylimaakunnallisten ja valtakunnallisten suunnitelmien vaikutukset)

Kysymysryhmä 2: Nykyiset käytännöt

- Missä päätöksentekoprosessissa suunnitelmista ja niiden arviointiprosessista päätetään (ml. osallistamisen prosessi)? Miten eri viranomaistahot ja sektoritoimijat osallistuvat arviointiin? Huomioidaanko poikkisektoraalisuus suunnitelmissa ja arvioinneissa? Onko olemassa olevissa käytännöissä tunnistettu kehittämistarpeita?
- Mitä menetelmiä ja työkaluja käytetään?
- Miten seuranta on järjestetty? (Miten seurantaa toteutetaan, raportoidaan ja hyödynnetään osana kehitysprosessia seutusuunnitelmien laadinnassa ja toteutuksessa).
- Erityiskysymys: miten seuduilla on käsitelty seudullisesti merkittävien ylikunnallisten teollisuusalueiden tai vastaavien suurhankkeiden vaikutusten arviointia?

Kysymysryhmä 3: Toteutus ja resursointi

- Miten työnjaosta, resurssoinnista ja arvioinnista sovitaan seudullisesti, osana suunnitelmaa?
- Miten sektoriviranomaisten tai muiden osallisten kautta saatavaa valtakunnallista tietopohjaa ja asiantuntemusta voidaan hyödyntää seudullisesti, ja vähentää tarvetta erillisin osaamista ja resursseja vaativiin selvityksiin? Mitä arviointielementtejä voidaan toteuttaa virkatyönä?
- Minkälaisia ulkopuolisen rahoituksen tai tiedontuottamisen keinoja seuduilla on käytetty resurssien vahvistamiseksi?

Kysymysryhmä 4: Liitännäissuunnitelmat

- Miten esimerkiksi liikennejärjestelmä- ja SUMP-suunnitelmien vaikutukset tulisi sisällyttää seututasoisen suunnitelman kokonaisarviointiin? Miten arviointi integroituu laaja-alaisempaan, kokonaisvaltaiseen seudulliseen suunnitteluprosessiin?
- Miten varmistetaan seutusuunnitelmien päätöksentekoprosessin riittävä taso ja laajuus (ml osallistamisen prosessi)?
- Miten vältetään päällekkäisyys ja varmistetaan arvioinnin kullekin suunnitelmalle ominainen laatu ja johdonmukaisuus?

4. Työmenetelmät

Hanke toteutetaan neljällä toisiaan täydentävällä menetelmällä:

4.1 Työpöytäkarttoitus ja kirjallisuuskatsaus

Kattava läpikäynti olemassa olevasta tutkimuksesta, ohjeistuksista ja käytännöistä. Keskittyy erityisesti kysymysryhmiin 1 ja 2.

- Kotimainen tutkimuskirjallisuus
- Seudullisten suunnitelmien vaikutusarviointit
- Muut hyvät käytännöt

4.2 Kysely seuduille

Strukturoitu kysely seudullisten suunnitelmien laatijoille ja asiantuntijoille. Kohdentuu kysymysryhmiin 1 ja 2.

- Nykykäytäntöjen kartoitus
- Resurssien ja osaamisen selvitys
- Kehittämistarpeiden tunnistaminen
- Tukiaineistotoiveiden kartoitus

4.3 Haastattelukierros

Syventävät haastattelut keskeisten toimijoiden kanssa. Keskittyy kysymysryhmiin 3 ja 4.

- Sektoriviranomaiset

- Seutujen avainhenkilöt
- Ministeriöiden edustajat
- Tutkijat ja asiantuntijat

4.4 Kehittämistyöpaja(t)

Osallistavat työpajat tulosten validoimiseksi ja jatkokehitysideoiden työstämiseksi.

- Välitulosten käsittely ja palaute
- Tukiaineistojen testaus
- Jatkokehitysideoiden priorisointi

5. Aikataulu

Vaihe	Tehtävät	Ajankohta
1. Käynnistys	Projektiryhmän kokoaminen, työsuunnitelman tarkennus, kirjallisuushaun aloitus	helmi 2026
2. Kartointi	Työpöytäkartointi, konsultin kilpailutus ja kyselyn suunnittelu ja toteutus	maalis–touko
3. Syventäminen	Haastattelukierros, kyselyn tulosten analysointi	kesä–elo
4. Työpajat	Kehittämistyöpaja(t), tulosten validointi	syys–loka
5. Viimeistely	Loppuraportin kirjoitus, tukiaineistojen viimeistely	marras–joulu
6. Päätös	Tulosten esittely, hankkeen päättäminen	joulu

6. Tuotokset

Hankkeen konkreettiset tuotokset:

1. Loppuraportti: Selvitys nykytilasta, kehittämistarpeista ja suosituksista
2. Hyvien käytäntöjen kokoelma: Esimerkkejä toimivista toteutustavoista
3. Työpajojen dokumentaatio: Yhteiskehittämisen tulokset ja jatkokehitysideat

7. Organisointi ja viestintä

7.1 Projektorganisaatio

- Ohjausryhmä: Ympäristöministeriön ja MAL-verkoston edustajat
- Projektiryhmä: Hankkeen operatiivinen toteutus
- Asiantuntijaverkosto: Seutujen mal-toimijoiden edustajat

7.2 Viestintä ja vuorovaikutus

- Säännölliset ohjausryhmän kokoukset (vähintään 4 kpl, helmi-maaliskuu, touko-kesäkuu ennen haastattelukierrosta, syys-lokakuu väliraportointi ja valmistautuminen kehittämistyöpajaan, marraskuu raportointivaiheen kokous)
- Väliraportointi MAL-verkoston ohjausryhmälle
- MAL-verkoston sisäinen viestintä
- Tulosten levittäminen seminaareissa ja julkaisuissa

8. Riskit ja niiden hallinta

Riski	Todennäköisyys/vaikutus	Hallintakeino
Heikko vastausprosentti kyselyssä	Keskitaso / Korkea	Aktiivinen kontaktointi, muistutukset, henkilökohtaiset, seuduttaiset yhteydenotot
Haastateltavien tavoittamisen vaikeus	Keskitaso / Keskitaso	Joustava aikataulu, etähaastattelut, korvaavien henkilöiden kartoitus
Aikataulun venyminen	Matala / Keskitaso	Säännöllinen seuranta, vaihteittainen eteneminen, riittävä puskuriaika eri vaiheiden tulosten analysoinnin välillä.

Tuotosten hyödynnettävyys jää heikoksi	Matala / Korkea	Käyttäjien osallistaminen kehitystyöhön, lopputuotoksen viestintä.
---	-----------------	--

* * *

Laadittu: Tammikuu 2026